

Interviu su Nacionalinės premijos laureatu, Vilniaus dailės akademijos Grafikos katedros vedėju, grafiku ir dizaineriu, prof. Rimvydu Kepežinsku.

Klatingas klausimas – kada lengviau kurti – Nepriklausomoje ar sovietinėje Lietuvoje?

Kūrybine prasme nedaug kas pasikeitė. Bent jau man asmeniškai mažai kas nepasikeitė. Dabar galgi galimybės didesnės ir daugiau laisvės kūrybai, bet ir anos santvarkos Lietuvoje kurdamas aš beveik nejutau draudimų ar cenzūros. Skirtumas gal daugiau kliento-dizainerio santykiuose: sovietiniais laikais užsakymai mus pasiekdavo tarpininkaujant Dailės kombinatui, Dailininkų sąjungai, dabar laisvai samdomą menininką ar dizainerį klientas susiranda tiesiogiai. Nors nei šiais laikais, nei anais aš klientų neiškojau - jie patys mane susirasdavo.

Kaip prasidėjo profesoriaus, Nacionalinės premijos laureato Rimvydo Kepežinsko karjera?

Prasidėjo nuo knygų iliustracijų. Diplominio darbo tema buvo iliustracijos V.Mozuriūno peizijos knygai "Vilniaus etiudai" (1980 m., darbo vadovas Antanas Kučas). Baigus studijas, dažnai teko kurti ir logotipus, knygų viršelius. Anuometiniai darbo metodai, žiūrint iš dabar, sukelia šypseną. Su fotodidintuvais didindavome iliustracijas ir jas žirkėmis karpydavome, gumos kljais montuodavome perfotografuotus šriftus - šiais laikais retas įsivaizduoja, kad taip buvo įmanoma kurti. Taigi iš tokių darbų ir gyvenau. Etatinės darbo vietos 15 metų visai neturėjau, mat iškart po Instituto įstojau į Dailininkų sąjungą, o narystė joje buvo įskaičiuojama kaip darbo stažas. Tiesa, po studijų Valstybiniame dailės institute (dabar - Vilniaus dailės akademija) dar spėjau padirbėti Mokslo leidykloje, bet tai truko vos metus. Dar dirbau naktinį darbą Vilniaus A.Mickevičiaus bibliotekoje - ten teko pildyti šimtus visokių etikečių kartotekoms. Taip išlavinau kaligrafo ranką :)Bet pagrindinis mano pajamų šaltinis buvo knygų iliustracijos. Sovietmečiu (devintajame dešimtmetyje) už jas mokėdavo 2-3000 rublių honorarą (dabartinėm kainom tai

būtų apie 20–30 000 litų, o vidutinis atlyginimas tais laikais buvo apie 150 rublių). Be to, užsakovai nesikišdavo į kūrybos procesą. Per metus sukurdavau iliustracijas dviem-trim knygom. Tiesa, pats kūrybinis darbas trukdavo apie pusmetį. Šiais gi laikais apie tokius honorarus tik pasvajoti galima (na, nebent tau paskiria Nacionalinę premiją :) Būni patenkintas, jei gauni už tokį pat darbą 300-400 Lt . O jei patekdavai į parodą, sovietinė valdžia iš kiekvieno dalyvio nupirkdavo bent po vieną darbą (va tik neaišku kur juos po to dėdavo...).

Kas formavo tavo stilių?

Visų pirma suomių ir lenkų plakato (ypač Jan Lenica) ir grafikos meistrai. Taip pat japonų grafika.

Ar galėtum išskirti savo reikšmingiausius to laikotarpio kūrinius?

Ko gero ne. Praktiškai nuo pirmųjų profesionalaus kūrėjo dienų tapau animalistu – šuniukai, kačiukai, įvairūs žvėriukai buvo manio amplua :) Todėl dažniausiai ir gaudavau užsakymus tokio pobūdžio vaikiškoms knygutėms - A.Krylovo pasakėčios, Čipolino nuotykių ir pan. Kurdavau ir plakatus, plokštelių viršelius (džiazo atlikėjams, K.Antanėlio operai "Meilė ir mirtis Veronoje"). Esu net už S.Sondeckio kamerinio orkestro plokštelės apipavidalinimą laimėjęs Sąjunginę premiją :)

Daugeliui Rimvydo Kepežinsko vardas neatsiejamas nuo Birštono džiazo festivalio plakatų. Kaip prasidėjo kūrybinis bendradarbiavimas su šiuo populiariu Lietuvoje festivaliu?

Kurso draugė 1982 m. man pasiūlė sukurti plakatą Sereikiškių parko Meno rūmams. Kažkam patiko ir sulaukiau skambučio su pasiūlimu kurti plakatą Birštono džiazo festivaliui. Bendradarbiavimas su festivaliu tęsiasi iki šiol. Tiek Birštono džiazo festivalio, tiek teatro festivalio "Life" (gyvavęs 1993-2000 m.) organizatoriai man duodavo visišką kūrybinę laisvę. Tik, deja, plakatų spaudos kokybė sovietmečiu buvo praktiškai nekontroliuojamas aspektas. Lietuvoje plakatus spausdavo vos dvi spaustuvės - Kaune ir Vilniuje (A.Strazdelio). Pamatydavau tik jau atspaus tą ir paretušuotą kūrinių. O kadangi spausdindavo gilia spaude arba iškiliosios spaudos technologija, tai dažnai savo darbo net nepažindavau :)

Kiek laiko anais laikais skirdavai kūrybai?

Na, terminai nespausdavo. Užsakovai buvo kareiviškai disciplinuoti – užsakymus pateikdavo prieš pusmetį, todėl gavęs užsakymą, galėdavau jam skirti daug laiko. Kita vertus, pramogų ir dabartinio laikmečio pagundų sovietmečiu būdavo nedaug, visi gyvenom cenzūros sąlygomis, todėl vienintelė atgaiva buvo kūryba. Gal todėl tapau namisėda? :) Gal esu per daug konservatyvus, bet manau, kad greitis - ne į naudą. Mažėja keliami reikalavimai sau, gimsta menkaverčiai kūriniai.

O kada persikėlei į Vilnių? Juk esi kaunietis?

Taip, kaunietis. Į Vilnių atsikrausčiau istojęs į VDI 1974 m.

Jau 15 metų dėstai Vilniaus dailės akademijos (buvęs Valstybinis dailės institutas) Grafikos katedroje - kaip tapai pedagogu?

Iš ties tai labiau lėmė ekonominiai motyvai. 1993 m. prof. Juozas Galkus pasiūlė prisijungti prie Grafiko katedros dėstytojų. Sutikau. Buvau gavęs pasiūlymų ir anksčiau, bet man tuomet dar norėjosi laisvės, turėjau daug užsakymų, todėl atsisakydavau. Po Nepriklausomybės paskelbimo prasidėjo sunkus ekonominis laikotarpis, todėl jo pasiūlymą priėmiau. Ir ačiū dievui. Nes be valdiško darbo, ko gero, būtų buvę tikrai sunku pragyventi. Na, o pedagoginės karjeros pradžioje jaučiausi labai neįprastai – nežinojau ar čia draugauti su studentais, būti demokratišku ar būti griežtu. Pradžioje buvau daugiau kaip mokytojas, kuris stovėdavo studentams už nugaros. Visgi vėliau padariau išvadą, kad su skirtingais studentais reikia skirtingai bendrauti. Bet distanciją išlaikau, kitaip dings vertinimo objektyvumas. Kai 2002 m. tapau katedros vedėju, atsirado begalės administracinio darbo ir, aišku, nuo to ėmė nukentėti kūrybinis bei pedagoginis darbas. Visgi džiaugiuosi, galėdamas bendrauti su jaunais žmonėmis, tai savotiškai "prapučia smegenis" ir neleidžia per anksti "suanglėti". Bet kartais pagaunu save, kad esu perdėm konservatyvus. Nežiūrint to, stengiuosi atiduoti jiems visą savo patirtį, patarti, kaip reikia elgtis vienoje ar kitoje situacijoje. Ir nuolatos jiems kartoju, kad visus savo kūrybinius (ir ne tik) sprendimus reikia pagrįsti, o nesivadovauti vien abstrakčiom emocijom :)

Ar populiaru Grafikos katedra tarp norinčiųjų studijuoti VDA?

Esame treči po architektų ir interjero dizainerių. Konkursas - 2,5 stojančiųjų į vieną vietą. Norinčių netrūksta..

Ką Akademijai davė įstojimas į Europos Sąjungą?

Visų pirma – Europos aukštųjų mokyklų tinklo keitimosi studentais ir dėstytojais programos, kurios duoda didžiulę naudą. Net ir mane - užkietėjusį namisėdą išjudino. Praktiškai kasmet tenka kur nors vykti. Iš kitos pusės per didelis Vakarų Europos meno ir jų mokymo sistemos dievinimas tampa perdėm vienpusiškas. Kažkodėl užmiršamos Lenkija, Čekija, Vengrija. Anuomet lenkai mums praktiškai buvo dievai ir dabar jie išlieka lyderiais grafikoje ir grafiniame dizaine. Jų mokymo sistema nesiblaško, neieško kraštutinumų, joje sėkmingai sugyvena ir tradicinis ir šiuolaikinis požiūris, ten tebevertinamas atlikimo amatas ir išpildymo profesionalumas.

Ar turi sėkmės receptą?

Šioje specialybėje praktiškai viskas, matyt, priklauso nuo autoriaus originalumo. Šiais laikais visi nori ko nors nematyto. Nors, kita vertus, mūsų knygų leidyklos nepatikliai žiūri į naująją dizainerių kartą ir labiau pasitiki laiko išbandyta "senąja gvardija" - su ja mažiau rizikos. Kitas svarbus bruožas - universalumas. Juk niekad nežinai iš ko duoną valgysi.

Kaip vertini šiuolaikinių lietuvių grafinių dizainerių profesionalumo lygį?

Išvadas galima pasidaryti pavarčius prof. A.Klimo knygą "Lietuvos prekių ženklai". Manychiau, kad visgi iki 1990-ųjų metų logotipų forma labiau atitiko turinį. Šiais laikais per daug paviršutiniškumo ir tai – kompiuterinės demokratijos pasekmė, o ir užsakovai gal per daug aktyviai kišasi į kūrybinį procesą. Sovietmečiu profesionalu visgi pasitikėdavo labiau, į kūrybinį procesą buvo kišamasi tik dėl politinių aspektų. Plakato menas kol kas "įšaldytas" - galbūt tai naujųjų medijų ir visagalio interneto su savo animuota informacijos forma kaltė. Reklaminiuose plakatuose pasigendu originalumo, visur dominuoja panaši formulė – fotografija plius tekstas, fotografija plius tekstas, o plakato apačioje tradiciškai 30% ploto "suvalgo" visų rėmėjų logotipai. Nuobodu. O štai Birštono džiaz festivalis per visą savo gyvavimo laikotarpį ant savo plakatų nė

karto neuždėjo nei vieno rėmėjo logotipo!

Kokias įžvelgtum šiuolaikines lietuvių dizaino tendencijas?

Manychiau, kad visumoje sumenko tipografinė kultūra. Bet tai ir Europinė tendencija. Darbų kompozicija ganėtina perkrauta. Pasigendu idėjos švarumo.

O kaip vertini asketinį minimalizmą? Štai garsusis JAV dizaineris Massimo Vignelli naudojo tik 5 šriftus, o olandų dizaino studija "Experimental Jetset" išsisuka su vienu - "Helvetica".

Ko gero tai disciplinuoja. Suvaržymai iš esmės skatina aktyviau mąstyti, ieškoti originaliausių sprendimų. Kalbant apie šriftus, aš, pavyzdžiui, sunkiai įsivaizduoju kokias kriterijais vadovaujantis dizaineriai juos atsirenka. Gal įtakoti stereotipų ar dėl laiko stokos?

Kokius pasiekimus savo karjere išskirtum kaip reikšmingiausius?

Arčiausiai širdies man visgi iliustracijos. Tarptautinėje arenoje aš buvau "atrasas" dar sovietmečiu, kai su SSRS delegacija svečio teisėmis dalyvavau tarptautinėje iliustratorių mugėje Bolonijoje (Italija). Vėliau dar daug kartų buvau atrinktas į šią mugę. 1993 m. gavau UNICEF premiją, pora metų man buvo skirta Valstybės stipendija kūrybai, o užpernai (2006 m.) gavau Lietuvos Nacionalinę premiją. Beje, labai įdomūs kontaktai buvo su vienu pirmųjų užsakovų iš užsienio – "Green Press" iš Taivano – jie reikalavo, kad nusipirkčiau faksą ir juo siųsčiau jiems eskizus :) 1987 m. Šiuolaikinio meno centre (sovietmečiu jis vadinosi Parodų rūmais) įvyko pirmoji mano paroda - joje eksponavau vien grafikos estampus. Paskutiniąją parodą surengiau savo 50-čio proga Vilniaus dailės akademijos galerijoje "Akademija" užpernai. O tarp jų – parodos Sovietų Sąjungoje, Lietuvoje, užsienyje...

Kokie planai ateičiai?

Šiuo metu esu įnikęs į kaligrafijos meną, be to gvildenų mintį išleisti savo knygą vaikams - kurioje ir tekstas ir iliustracijos bus sukurti mano. Be to tekstas kol kas gimsta sunkiai :) Dar estampa norėčiau atgaivinti, ir tapyti noriu, ir grojimui pianinu norėtusi surasti laiko. Tik bijau, kad nebūtų kaip toje lietuviškoje patarlėje – "Devyni amatai, dešimtas – badas" :)